

практиці набуті знання, вміння та навички лічби, порівняння, аналізу, розв'язання логічних завдань.

Вивчення особливостей математичного матеріалу, що вивчається в закладі дошкільної освіти, доводить, що ключ до логіко-математичного розвитку дитини – це логіко-математичні вправи, які активізують пізнавальні інтереси дітей дошкільного віку, розвивають передумови логічного мислення, вправляють вихованців у використанні набутих знань з математики.

#### **Список використаних джерел**

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі». Київ : Видав-во «Світоч», 2008. 430 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / Наук. кер. А. М. Богуш; авт. кол. : Богуш А. М., Бєленька Г. В., Богінч О. Л. та ін. Київ, 2012. 26 с.
3. Костюк Г. С. Некоторые аспекты взаимосвязи обучения и умственного развития. Советская педагогика. 1997. №1. С. 24-28.
4. Лазарович Н. Б. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: методичні рекомендації. Івано-Франківськ : Наука, 2015. 90 с.
5. Носова Е. А. Логика и математика для дошкольников. Москва : Детинство-Прес, 2007. 309 с.
6. Фельдштейн Д. Успех: примерная основная общеобразовательная программа дошкольного образования. Москва : Просвещение, 2010. 320 с.
7. Формування логіко-математичних уявлень у дітей засобом математичного проекту. URL : <http://svyatoshinruo.kiev.ua/2013-10-10-14-41-03/3371-2015-02-07-17-58-18> (дата звернення : 22.10.2019).

**УДК 373.2.035:316.772**

**Котєшова О.О.**

*Полтавський національний педагогічний  
університет імені В.Г. Короленка  
Науковий керівник – к.п.н., доц.Пасічніченко А.В.*

## **МІЖОСОБИСТІСНІ ВЗАЄМИНИ З РОВЕСНИКАМИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА**

*У статті подано результати теоретичного дослідження наукових доробок щодо становлення міжособистісних взаємин дітей дошкільного віку. Проаналізовано специфіку міжособистісної взаємодії дошкільників. Визначено роль спілкування та взаємин з ровесниками у психічному розвитку дитини.*

**Ключові слова:** взаємини, спілкування, ровесники, дошкільний вік.

**Постановка проблеми.** Дошкільне дитинство – важливий етап соціального розвитку. Однією із сфер виявлення індивідуальних характеристик, здібностей дитини, її соціального становлення є дитячий колектив. Для дітей дошкільного віку саме спілкування з ровесниками відіграє важливу роль, оскільки допомагає соціалізуватися в нових умовах, стимулює до розвитку. Однак не завжди ці взаємини є сприятливими, у процесі дитячої взаємодії спосте-

рігаються і негативні прояви: невміння спілкуватися, налагоджувати взаємини, агресивність, конфліктність, відчуженість, формалізм-ваність взаємин.

**Аналіз останніх досліджень.** Питання формування міжособистісної взаємодії дошкільників завжди були предметом наукових досліджень (Л.В. Артемова, В.Р. Кисловська, Я.Л. Коломинський, О.В. Колосова, В.У. Кузьменко, О.І. Кульчицька, В.С. Мухіна, А.А. Рояк, Т.О. Рєпіна, І.П. Рогальська, Т.В. Сенько, О.О. Смирнова, Г.М. Счастлива, П.М. Якобсон та ін.). Проте, дана проблема у психологічній науці залишається актуальною.

**Мета статті:** проаналізувати особливості формування та роль міжособистісних взаємин у психічному розвитку дітей дошкільного віку.

**Виклад основного матеріалу.** У багатьох дослідженнях науковців у галузі дошкільної освіти (Т. Кузьменко, Г. Люблінська, О. Матюшкін, Т. Піроженко) підкреслюється сенситивність старшого дошкільного віку для формування умінь колективної взаємодії, налагодження зв'язків дитини з оточенням, вироблення комунікативно-мовленнєвих навичок, виховання культури міжособистісної взаємодії.

Важливим фактором становлення особистості дитини-дошкільника є гармонійні відносини в системах «дитина-дитина», «дитина-діти». Взаємодія з ровесниками формує у дітей критичність до думок, слів, вчинків, їх незалежність від чужих суджень, бажань (Г.А. Цукерман). У дошкільному віці вперше складається суспільна думка та виникає явище конформності, діти починають прислухатися до думки ровесників і підкорятися думці більшості, навіть, якщо вона суперечить їх власним враженням і знанням. (В.С. Мухіна). У ході міжособистісних відносин виробляються навички соціальної взаємодії, розширюється уявлення про власну особистість (І.С. Кон).

Рогальська І.П. зазначає, що група однолітків для дитини дошкільного віку є першою інстанцією, яка дозволяє їй формувати власні погляди поза сферою контролю дорослих і зіставляти соціальні орієнтири дорослих та однолітків. Це форма ігрової взаємодії, де дитина набуває форм солідарності та зразків партнерської взаємодії. Груповий вплив є одним із найперспективніших сфер впливу на соціальне становлення дитини, її соціальну поведінку, вміння відгукуватися на потреби інших людей [6, с. 187].

Дитяче співтовариство, що формується через статево-вікове розшарування суспільства вже на ранніх етапах соціогенезу є носієм дитячої субкультури. Воно є значимим фактором не лише соціалізації, а й процесу інкультурації, під час якого індивід засвоює притаманні культурі світорозуміння й поведінку, у результаті чого формується його когнітивна, емоційна й

поведінкова подібність із представниками даної культури й відмінність від носіїв інших культур [1].

Спілкування з однолітками виявляється важливим «каналом інформації», через який транслюється дитяча субкультура. З одного боку, вона репрезентує й трансформує кожному новому поколінню дітей соціально-культурні здобутки нації та людства в цілому (фольклор, гумор, мову естетичні та релігійні уявлення, моральні норми тощо), з іншого – у дитячій субкультурі відбивається все, що створюється самою спільнотою дітей у кожній конкретній ситуації [1, с. 128].

На думку І. Кона «включення в суспільство однолітків розширює можливості самоствердження дитини, дає їй нові ролі й критерії самооцінки» [3, с. 87]. У процесі формування у дитини уявлень про свої можливості досвід її спілкування з ровесниками є для неї, у першу чергу, контекстом для порівняння з «подібними собі істотами» та основою для набуття основних навичок колективного життя; є засобом обміну оцінними механізмами, завдяки яким вона отримує можливість бачити себе очима своїх ровесників [6, с. 187].

Важливу роль відіграють взаємини з однолітками у процесі соціалізації дитини. Завдяки групі ровесників вона залучається до культури певного суспільства, унаслідок ідентифікації себе з групою та сприйняття домінуючих у ній поглядів, відбувається засвоєння певних правил, норм, цінностей, формується світогляд. Необхідною умовою спілкування та встановлення міжособистісних взаємин дошкільників є наявність у них комунікативної потреби [4, с. 27].

Колосова О.В. наголошує, що саме завдяки досвіду спілкування з іншими дітьми формуються моральні якості юної особистості, насамперед ті, що визначають її ставлення до людей. Цьому сприяють сталий склад групи протягом кількох років, усталеність педагогічних вимог, які спрямовують і координують взаємини, щоденне спілкування та спільна діяльність дошкільнят. У згуртованому колективі, який живе змістовним і повноцінним життям, діти набувають позитивного соціального досвіду взаємодії, проймаються спільними почуттями і переживаннями ще задовго до того, як починають усвідомлювати високі моральні принципи [2, с.32].

Значною кількістю досліджень доведено (Л.В. Артемова, Я.Л. Коломинський, В.С. Мухіна, О.О. Смирнова, Є.В. Суботський, Т.О. Рєпіна, А.А. Рояк та ін.), спілкування з ровесниками продуктивніше у плані формування особистості дитини, ніж спілкування з дорослими; саме в другій сфері формуються такі риси її особистості, як доброта, відкритість, готовність до співробітництва. У таких взаєминах дошкільник частіше, ніж з дорослими, демонструє альтруїстичну поведінку, але в той же час адресує ровеснику й антагоністичну поведінку, більш агресивніший і вимогливіший до нього. Дитина вчиться узгоджувати свої дії з діями інших дітей,

застосовувати на практиці в іграх і в реальному житті спілкуючись з товаришами норми поведінки; виробляє комунікативні уміння та навички, використовує і перевіряє дієвість засвоєних нею у спілкуванні з дорослим способів діяльності і норм людських взаємин.

Оскільки дошкільний вік – перша та важлива ланка формування особистості, то досвід взаємодії та реалізації себе, отриманий у цьому віці, визначатиме її подальший розвиток. Однак, достатньо часто між дітьми виникають конфліктні взаємини, прояви неприязного ставлення – грубість, байдужість, приниження гідності інших, заздрощі, неухважність, жорстокість, нетерпимість, тощо. Спостерігається несформованість таких умінь, як домовлятися, поступатися, враховувати думку інших, а своє незадоволення вони можуть виявляти у вигляді фізичної або вербальної агресії. Здатність словесно переконувати у правильності своєї точки зору притаманне небагатьом дітям [5, с. 76].

**Висновки і перспективи подальших досліджень.** Отже, аналіз психолого-педагогічних досліджень дозволяє зробити висновок про те, що однією з важливих умов особистісного розвитку дитини дошкільного віку є її спілкування та взаємини з ровесниками. У ході цієї взаємодії вона вчиться жити в колективі, у неї складаються можливості налагоджувати контакти з рівними їй людьми і будувати з ними взаємини на рівних.

Перспективи подальших наукових пошуків убачаємо в аналізі психолого-педагогічних умов ефективної корекції міжособистісної взаємодії дошкільників.

#### **Список використаних джерел**

1. *Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія/ А.М. Богуш, Л.О. Варяниця, Н.В. Гавриш, С.М. Курінна, І.П. Печенко; Наук.ред. А.М. Богуш; За заг ред. Н.В. Гавриш. Луганськ: Альма-матер, 2006. 368 с.*
2. *Колосова О.В. Колектив як фактор соціального становлення особистості старшого дошкільника. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. 2014. Випуск 42. Ч.2. С.31-35.*
3. *Кон И.С. Ребенок и общество. М.: «Академия», 2003. 336 с.*
4. *Пасічніченко А.В. Комунікативна потреба як основа вибіркового взаємину дітей дошкільного віку. Перспективні напрямки наукової думки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 18 квітня 2018 року у м. Тернопіль: зб. наук. праць «ЛОГОΣ» / відп. за випуск Голденблат М.А. Обухів: Друкарня «Друкарник» (ФОП Гуляєва В.М.), 2018. Т.6. С.27-28.*
5. *Пасічніченко А.В. Підготовка майбутнього вихователя до формування дитячого колективу в умовах закладу дошкільної освіти. Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ імені В. Винниченка, 2018. Випуск 167. С.74-78.*
6. *Рогальська І.П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві: сутність, специфіка, супровід: монографія. Київ: Міленіум, 2008. 400 с.*